

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri
Eestimaa Haigekassade Liidu häälekandja

Nr. 4 (9)

Detsember

1925

Kuulutuste hinnad:
1 lhk. . . . mk. 2000.—
1/2 " 1000.—
1/4 — 600.— ja 1/8 lhk. 300.—
Teksti ees — 50% kallim.

Ilmub kord kuus.
Talitus ja toimetus: Tallinn, Tatari tän. 15.

Üksiknummer 10 mk.

Tellimise hinnad postiga:
aasta lõpuni — mk. 90.—
6 kuu peale — " 60.—
3 " " — " 30.—
1 " " — " 10.—

Sisu: 1) Suguhaiguste külgehakkamise võimalustest — Dr. J. Wilms. 2) Uderna suwekolonii tegewusest — Dr. P. Tatz. 3) Lokomobiili aurukatliga wõõriti timberkäämise tagajärjed (piltidega) — A. W. 4) Tartu Üleüldise Haigekassa 10-aastasest tegewusest (pildiga) — K. Lukk. 5) Palga mittermaksmine ja karistus — J. S. 6) Mitmesugused teated. 7) Haigekassade tegewusest. 8) Kuulutused.

Suguhaiguste külgehakkamise võimalustest.

Dr. med. J. Wilms.

Suguhaigused oma suure laialilagunemise tõttu seltskonna kõigis kihtides omandavad töölise seisukohalt veel suurema tähenduse, kuna töölisel igakord arstimisenõudeid täpselt pole võimalik täita. Olgu seepärast siinkohal mõni sõna seletatud nendest võimalustest ja asjaoludest, mis läbi suguhaigusi võimalik oleks ära hoida.

Kõigepealt olgu tähendatud, et suguhaigused — tripper ja siifilis (kuritõbi), kui tähtsamad — mitte ei hakka külge mingil muul viisil, kui pisilaste külge saamise teel. Walitsewad nimelt arwamised, et suguhaigused wõiwad tekkida unenägudest, seemnewoolu kinnijäämisest jne. See pole aga tõsi, sest ainult pisielukate läbi kantakse suguhaigused laiali. Neid ei saada harilikult mujalt, kui teiste inimeste käest otsekohe, wõi sel teel, et haige inimene on kas oma mädaga wõi werega mõne asja ära määrinud, mille küljest pisilasi saada wõib (nagu joogiklaas ja sööginõud — siifilise puhul, wäljakäigukoht, pesu ja muud

tripperi ja ka siifilise korral). Kui suguhaige inimene kusagil läheduses elab, siis oldagu ettewaatlik.

Harilikult saadakse Eestis suguhaiguseid sugulise läbikäimise kaudu. Ka suudlemise kaudu wõib saada siifilist. Need on meil peakülgehakkamisetead.

Kuidas hoida suguhaiguste eest?

Suguhaiguste põhjused on väga mitmekesist laadi. Kui tahame suguhaigustest hoiduda, peame põhjused kaotama. Kuid neid igati kaotada pole meie wõimuses ei otsekohe ega lähemal ajal, nimelt sotsiaalseid ja kultuurilisi põhjusi, nagu wallaliseks jäämine majandusliste olude tõttu, mis sunnib inimesi wäljaspool abielu sugulisele läbikäimisele, kus harilikult haigeks jäädakse; edasi, praegusaja ilmawaateline kaswatus, mis rõhutab isiklisi mõnutundeid ka sugulises mõttes, ja nii edasi teised üldisemad suguhaigusi soodustawad asjaolud. Nende wastu oleme esialgu jõuetud, sest nende põhjuste kaotamine nõuab aastakümneid aega.

Seepärast olgu siin lühidalt mõni märkus ainult sarnaste tegurite üle, mis suguhaiguste suhtes iga isiku enese seisukohast wastuwõetawad wõi ärahoitawad on.

Kõige kindlam suguhaigustest ärahoidmise abinõu on suguline karskus. Kui abielluda wõimalik ei ole, siis peab püüdma wõimalikult karskelt ja äritamata elada. On eksiarwamine, et suguline karskus kahjulik on. Üldiselt ei ole ta seda mitte. Tõsi, ta wõib inimese teha rahutuks ja walmistada piinlikku waewlemist, kuid see on kõik wäike asi suguhaiguste walude, meelehärma, rahakulu ja waewa kõrwal. Seda tunnistawad kõik need, kes suguhaigusi on põdenud ja põewad.

Kui ei suudeta suguliselt karskelt elada, siis teatagu seda, et praegusel ajal on need haigused wäga laiali lagunenud. Neid wõib saada sama hästi ka pealtnäha wiisakalt inimeselt, kui mõnelt lõbunaiselt wõi mehelogaskilt.

Wäga tähtis asi on haiguse saamise puhul wiina ja õlle tarwitamine. Arwustik ja tegeliku arsti tähelepanekud näitawad, et $\frac{3}{4}$ kõigist suguhaigustest saadakse alkoholi mõju all olles, see on nokastanud wõi jooanud olekus. See tuleb sellest, et alkohol harilikult sugu-

tungi äritab, läbikäimisele kihutades. Jooanud inimene ei pane samuti suurt rõhku puhtuse peale, tihti ei tule tal seda meelegi jne. Peale selle kestab suguline akt jooanud olekus tihti kauem, kui karskelt, see laseb aga pisielukaid rohkem külge hakata. Kõige eelüteldu põhjal peab tungiwalt soowitama, et alkoholi tarwitamise korral hoitagu suguliste asjade eest!

Mis puutub suguhaiguste ärahoide-abinõudesse, siis on alati raske nende peale loota. Nad peawad olema wärskeid ja peab mõistma neid tarwitada. Pahatihti ei täida nad oma otstarwet ja lootmine nende peale mitmesuguste asjaolude tõttu on asjata.

Kui aga suguhaigus on saadud, siis wõimalikult ruttu arsti juure, kuna need haigused pole sugugi lapsemäng, waid tõsiste tagajärgedega. Pealegi on suguhaigused keerulise käiguga, mis petlikult teinekord inimest terweksaamist lasewad uskuda, kuna tõepoolest haigus ainult ajutiselt peidus on.

Püüdke elada karskelt, katsugem abielluda warakult, hoidkem joomisest ja ulaelust ning pidagem puhtust, nõudes seda ka teistelt inimestelt -- see hoiab meid kõige enam suguhaiguste eest.

Uderna suwekolonii tegewusest.

Dr. P. Tatz, Uderna suwekolonii arst.

Suwekolonii asutamise mõte tööliste tärkas esmalt Tartu haigekassa tegelaste seas juba nelja aasta eest.

Esimesel paaril aastal asus kolonii Elwas üüritud ruumides, mis olid ebasoodsad ja kitsad haigete paigutamiseks.

Haigekassa juhatusel oli palju muret kohaste ruumide muretsemisel kolonii jaoks. Kolonii asutamise mõte leidis aga suurt poolehoidu tööliste poolt. Kuid kohaste ruumide puudusel ei jõutud esialgu kuigi palju puhkust tarwitajaid wastu wõtta.

Alles möödunud aastal leiti Uderna herrastemajas soodne koht kolonii jaoks. Kuna teised mõisad ümberringi olid kas juba muudeks otstarweteks

ärakasutatud ehk asusid kaugel raudteest, seega rasked ligipeasemiseks, seisis Uderna kiwi rüütlliloss weel tühjana tarwitamata, üsna Elwa külje all.

Põllutööministeerium, kelle poole palwega pöörati, andis oma nõusoleku suwekolonii sisseseadmiseks Udernas. Rent määrati aga alguses kaunis soolane — 125 tuhat aastas.

Asja kõigiti kaaludes ja arwesse wõttes asjaolu, et kolonii asutamine osutus wäga ajakohasena, tuldi otsusele herrastemaja walitsuselt ostuteel omandada, missuguses sihis ka läbi-rääkimisi alustati.

Läbirääkimised jõudsid peale pike-ma aja wiimaks soowitud sihile ning tänowusest suwest saadik asub Tartu

haigekassa kolonii omas majas Uderna herrastemajas.

Maja on ruumikas, kõrgete akendega. Wõib enesesse mahutada üle 150 haigewoodi. Ruumide rohkus lubab haigeid wabalt jagada jaoskondadesse haiguste järele, missugust printsiipi aga enamalt kitsastes eramajades ei saadud kuigi rahuloldawalt läbi wiia. Üsna teine lugu on praegu.

See asjaolu teeb kolonii nii mõnelegi kassaliikmele, kes wahest haiguste nakkamist kartes, puhkusest koloniis loobus, meeldiwaks asupaigaks ega peleta kedagi eemale. Pealegi seisab kolonii alalise arstlise järewalwe all. Ka keegi juhatusel liikmetest wiibib wahetpidamata kolonii juures, nii et kogu elu koloniis juhatakse reeglipäraselt, nagu juhatusel poolt määratud. Senini on kolonii töötanud ainult suwekuudel.

Haigeid söödetakse neli korda päewas. Portsjonidesse jagamist seni ei olnud. Haiged sööwad niipalju, nagu soowiwad, ühise laua juures ühes juhatusel liikmetega, missugune asjaolu loob teatawa perekondlise meeleolu puhkusest wiibijate keskel.

Eraldi ruumis ja lauas sööwad küll aga kõik tiisikusehaiged. Need haiged eraldatakse arsti poolt juba alguses teistest koloniis wiibijatest. Seks otsustarbeks uuritakse igal kahtlasel koloniisse tulijal kopsuhaigel wõimaluse järele röga batsilluste suhtes ehk arvestatakse teiste haiguste sümptoomidega.

Kolonii arst, kes haigeid wisiteerib nädalas kord, elab küll Elwas, aga on telefoni kaudu koloniiga alaliselt ühenduses. Halastaja õde elab küll aga kolonii juures. See oligi möödunud suwel kõikide arsti ettekirjutuste tegelik toimija. Ka juhatus õde kolonii majandust. Arstirohud wõeti seni Elwa apteegist retseptide järele.

Tänawune kolonii tegewus algas 20. mail ning kestis pea neli kuud. See oleks wõinud kesta enamgi, aga wihmased septembri päewad peletasid haiget maalt linna tagasi.

Haiged saadetakse koloniisse arstlise komisjoni otsuse põhjal. Nemad wiibisid igauks koloniis paarist nädalast kuni paari, kolme kuuni. Mida ras-

kem haigus kellegil oli, seda kauem wiibis tema puhkusest.

Üldiselt wõetakse aga koloniisse ainult kergeid haigeid, sest koloniis puudub kliiniku sisseseade ja personaal. Haigete arw oli selletõttu alaliselt wahelduw. Keset suwe oli haigeid korraga koloniis neljakümne ümber. Lõpul lahkusid koloniist wiimastena kõigest 2 kassaliiget.

Kõiki haigeid, kes suwe jooksul koloniid kasutasid ning lühemat ehk pikemat aega puhkusest wiibisid, oli tänawu kokku 130 inimest. See arw näitab nelja aasta jooksul alalist tõusu (möödunud aastal oli 82, enne seda weel vähem).

Kõikidele nendele haigetele anti kolonii poolt 2419 päewast söögiportsjoni.

Tänawu suwel koloniis wiibijad põdesid järgmisi haigusi: 43 kassaliikmel leiti olewat werewaesus, 28 — kopsukatarri, 26 — närwinõrkus, 21 — kopsutiisikus, 10 — südamenõrkus.

Need olid sagedamalt ettetulewad haigused, kuna teisi oli vähem.

Nagu siit näeme, seisab tiisikus neljandal kohal. Tegelikult peaks aga tiisikus seisma esimesel kohal pärast werewaesust, sest nagu teada, on paljudel juhtumistel väga raske wahet teha pikalisema kopsukatarri ja kopsutiisikuse wahel. Haiguse tõsine iseloom selgub sageli pikema aja jooksul.

Mis aga puutub werewaesusesse, siis ei tule seda diagnoosi wõtta kui niisugust, waid selle nimega said ära tähendatud kõik need puhkusest wiibijad, kes wälimuselt osutusid kahwatutena, wäsinutena ning kannatasid nõrkuse ehk peawalude jne. all.

Werewaesus kui niisugune, millega tahetakse äratähendada wererohkuse ja koosseisu ebanormaalsel hulka inimese organismis, ei parane niipea, kuna meie kassaliikmed, keda arstline komisjon oli saatnud koloniisse puhkusele, kosusid paarinädalase maalwiibimise järele niiwõrd, et tundsid end olewat prisketena ja terwetena. Muidugi mõjub puhkus ja hea toitmine ühtlasi ka inimese wererohkuse ja koosseisu peale hästi.

Kõrgendatud kehasoojust leidis peajasjalikult kopsuhaigete juures.

Koloniisse tulid kõrgendatud temperatuuriga 15 inimest. 11 koloniiswiibijat said maal olles ajutise temperatuuri kõrgenduse mitmel põhjusel — seega kõiki juhtumisi kokku 26.

Pärastpoole aga langes temperatuur suuremal hulgal jällegi loomulikudesse piiridesse, nii et kõrgendatud temperatuuriga lahkusid koloniist 8 inimest 130 hulgast.

Juhuslisi haigeksjäämisi tuli ette kõigest paar-kolm korda. Üks haige tuli kesksuvel rohke werkehõimise ja haiguse halwenemise pärast kliinikusse mahutada.

Wäga head mõju awaldas koloniis wiibimine keharaskuse tõusu peale. Keharaskus tõusis läbiseigi 5—10 naela inimese kohta. Haigetel, kes kauemat aega wiibisid koloniis, tõusis selle järele ka keharaskus rohkemal määral. 22 kassaliikmel tõusis keharaskus koguni 10—15 naela igapähe kohta.

Langes keharaskus maal wiibides 7 isikul. Neist olid 3 üldise nõrkuse, 3 tiisikuse ning 1 südamehaigusega. Üldiselt mõjus aga maalwiibimine, puhas õhk, tööta olek ja hea toit kõikide koloniil elanikkude peale väga kosutawalt.

Ühekordne puhkeaeg paari-kolme nädala jooksul aastas kuluks ära mitte ainult haiglastele inimestele, waid ka teistele, kes aasta läbi on pidanud oma eluülespidamist teenima linna tolmustes töökodades ehk wabrikutes. Niisugune lühikeseajaline puhkus oleks profilaktilises mõttes igale töötawale organismile väga tähtis; olgu see keha-ehk waimline töö — igasugune üleliigne, pikaajaline pingutamine rikutud ja umbses õhus kurnab inimese elujõudu ja terwist, lühendades tema elupäewi.

Inimese enesetunne on sageli väga petlik. Noorena peab organism kauem wastu, aga mida wanemaks saab isik, seda tundelikum on tema wälisele kui ka sisemistele mõjudele. Elundid kaotawad tasakaalu halbades tingimistes, milles meie tööline on sunnitud kuude ning aastate kaupa wiibima. Ilmub haiglane olek, wäsimus, kahwatus, söögi- ja unepuudus. Weel mõni wapustus, kerge külmetus ehk muu äritus — ja haigus ongi käes.

Sarnasel puhul pööratakse arsti poole. Iga arst aga teab, et mitu korda

raskem on haigusi parandada, kui nende eest hoida. Seda tuleks aga aegsasti teha.

Siin on meie haigekassadel suur ülesanne. Kui palju wähem oleks wäljaminekuid haiguste rawitsemise ja arstirohtude peale, kui riik ja seltskonna juhtiwad jõud pööraks pea tähelepanu kodanikkude sanitaar-olukorra parandamisele!

Üks niisugune abinõu selles mõttes oleks just iga aasta lühikese puhkeaja wõimaldamine, iseäranis linna töölistele. Siin ei tuleks mitte küsida selle järele, kuidas keegi isik end subjektiivselt tunneb, waid puhkeaeg tuleks korraldada sunduslikul teel järjekorras igale alalisele töötajale kõigil tööaladel. „Otium reficit vires“, nii ladinakeelne vanasõna. Puhkus karastab jõudu! Kellegil pole seda energiat üleliialt. Parem on, kui seda jatkuks wõimalikult pikemaks ajaks. Inimese eluiga saaks ajutise puhkuse läbi tingimata pikendatud; tööjõudu jätkuks raugapõlweni.

Tartu haigekassa on oma suwekoloni asutamisega astunud ajakohase sammu profilaktilisel wõi ärahoidwal haiguste wastu wõitlemise alal.

Raske on kindlaks teha seda tõsist terwendawat mõju, mis paari-kolme nädalane suwine puhkus puhtas õhus awaldab iga organismi peale. Küll aga wõime tõendada, et seegi tasub waewa ja kulu, kui juba inimese enesetunne, keharaskus, uni, söögiisu ning wälimus paranewad lühikese aja jooksul soowitud mõttes.

Kui möödunud märtsikuul Haigekassade Liidu kongressil otsustati toetada ühise tööliste puhkepaiga (suwekoloni) asutamise mõtet Udernas, siis lisati resolutsioonile juure soow, et suwekoloniist ajajooksul wälja areneks koguni moodne sanatoorium, mis oleks warustatud kõikide arstliste abinõudega ja töötaks aasta läbi.

Sanatooriumi tarwidust tuntakse Lõuna-Eestis, ja nimelt Tartu, Walga, Wõru ümbruses väga tungiwalt. Taagepera rawitsuspaik ei jõua enesesse mahutada kuigi palju soowijaid. Järjekorra ootajaid on palju. Pealegi on Taagepera sanatoorium eemal raudteest, seega raskelt kättesaadaw. Pa-

ras paik sanatooriumi asutamiseks oleks waidlemata Elwa ümbruskond. Meie teame aga hästi, missuguste kuludega on seotud moodsa sanatooriumi asutamine. Ühise ettevõtte abil saadakse aga kõikidest raskustest üle.

Tartu haigekassa on juba alguse teinud. Sanatooriumi asupaik ja hooned on juba temal olemas.

Kuid palju läheb veel tarwis jõudu ning kulu, et suwekoloniist kujuneks ajakohane rawitsuspaik. Neist raskustest on Tartu haigekassal esialgu üksi muidugi wõimata üle saada. Läheb tarwis riiklist toetust, sest Uderna asunduse hooned, mis praegu küll väga soodsad suwekolonii paigutamiseks, wajawad põhjalikku ümber- ning juureehitust sanatooriumi sisseseadmiseks.

Sarnasel juhtumisel, kui peaks üks-

kord tulewikus, mille juures pole kahtlust, Udernas üles kerkima aasta läbi töötaw moodne rawitsuspaik, rahuldaks see tuntawalt Tartu ning Lõuna-Eesti ümbruskonna haigete igatsusi, ning sanatoorium ei tarwitseks määratud olla ainult haigekassa liikmetele.

Ühte ossa rohketest ruumidest Uderna sanatooriumis wõiks paigutada ka erahaigeid teatawa tasu eest, mis omast kohast aitaks asutuse kulude katmist kergendada.

Esialgu on see aga kõik veel tulewiku küsimus ning sellest pikemalt rääkida wiiks pikale.

Saagu sanatoorium kuhu tahes, selle wajadust aga tuntakse tõesti, seda tõendawad iga-aastased nähtused Elwas, kus erapensioonid suwekuudel on täiskiilunud tiisikusehaigeteaga.

Lokomobiili aurukatla wõõriti ümberkäimise tagajärjed.

A. W.

Aurujõu tarwitamine on tööstuses ja põllumajanduses nii igapäewaseks nähtuseks saanud, et enam ei leidu ühtki talu, mille põllul lokomobiil ei oleks töötanud, ega ka töölist, kes ei oleks aurujõul liikuwate masinatega tööd teinud. Inimesed on aurumasinatega nii harjunud, et kellelgi ta läheduses wiibimine iseäralik ei tundu, ja sagedasti tuleb ette, et aurukateldega töötades nalja tehakse, neid ebaloomulikult töötama pannakse ja muud sellesarnast. Kas teadmatusest wõi ükskõiksusest jäetakse tähele panemata, et aurukateldega tuleb asjatundlikult ja hoolega ümber käia, sest wastasel korral wõib õnnetus juhtuda, mis kõigile ümberolijatele saatuslikuks saab.

Aurukatla wõõriti ümberkäimisele wõib järgneda aurukatla lõhkemine, kusjuures katla lõhkenud osad aurujõul kaugele paisatakse ja katlast wäljawoolaw aur ühes kuuma weega lähedalolijaid wõib põletada.

Aurukatla lõhkemise põhjusteks peetakse: 1) weepinna langust katlas, mille tagajärjel tulepesa lagi paljastub; 2)

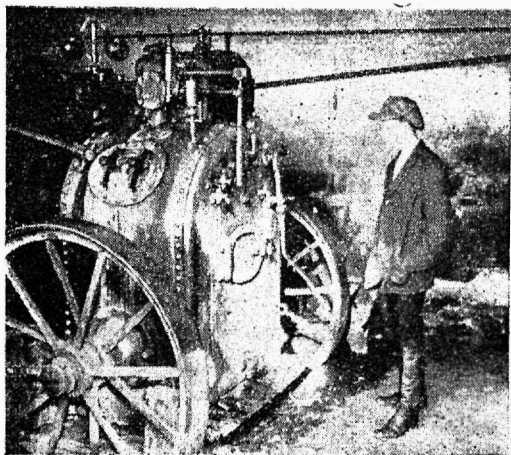
ülemäärast aururõhku katlas, kusjuures kaitseklapid liigse auru wäljawoolu ei wõimalda; 3) korrutat katlapesu, kusjuures tulepesa soojenduspinna katlakiwist ei wabane; 4) katla halba konstruktsiooni ja halba metalli, millest katel ehitatud ja 5) katla tuntawat kulumist. Need põhjused tulewad kahte liiki jaotada: Esimesed kaks on katlaga töötamise wiisiga ühenduses ja kolm wiimast puudutawad katla ehitust ja korrashoidu. Et katla lõhkemistest umbes 80% esimese kahe põhjusega ühenduses on, siis peatume nendel põhjustel ja asja seletamisel wõtame käsitlemiseks lokomobiili aurukatla.

Weest olenewad aurukatla lõhkemised tekiwad, kui aurukatla töötades katlas weepind on tulepesa laest madalale langenud, mis loomulikult peaks tulepesa laest vähemalt 4 tolli kõrgemal seisma. Kui wee kahanemisel tulepesa lagi on kuiwaks jäänud, siis muutub tulepesa soojenduspinna kuiwaks jäänud osa hõõguwaks ja tema wastupidawus väheneb. Raua wastupidawus 600°—700° C. juures väheneb umbes 3

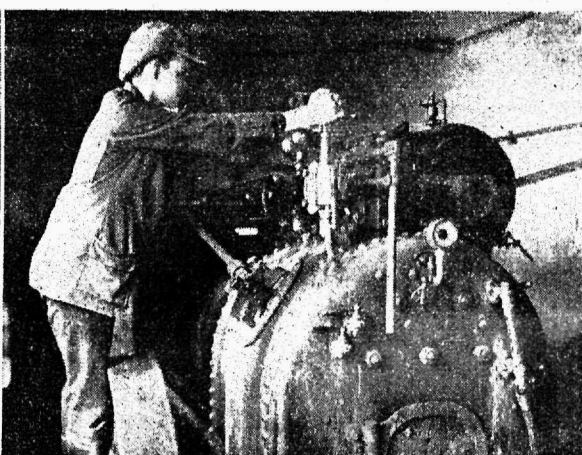
korda ja kõrgema temperatuuri juures on raua vastupidavus isegi kuni 6 korda vähem, mille tagajärjel tulepessa seina hõõguv osa ei suuda rõhumisele vastu pidada, ja hõõguvas kohas tekib lõhe, kust aur välja tungib ja millega ühenduses auruwedrõvus katlas väheneb. Väljatunginud auru asendamiseks tekib kiiresti uut auru juure, mis tugewa wõnkumise esile kutsub. Seejuures wee alumistes kihtides tekiw aur tungib üles ja wirutab wee ülemised kihid suure jõuga vastu katla seinu, mis nii tugewaid tõukeid tekitab, et katlaseinad ei jõua vastu pidada ja purunewad.

tumise weega, millega ühenduses suurem aurusünnitus tekib. Äkilise aurusünnituse üheks põhjuseks peetakse ka katlawee ülisoojendust, mis arwatakse awalduwat katlawee keemisprotsessis, kui katlas olew keenud wesi hommikul wõi peale lõunast tööseisakut uuesti keema aetakse. See küsimus ei ole lõplikult selgitatud ja seepärast lähemast mööda. Kuid siiski ei oleks ülearune, kui seda silmas pidades peale tööseisakut auru ülesajamisel esimesel võimalusel katlasse pumbatakse wärskest wett.

Aurukatla juures töötades peab katlakütja waatama, et aurukatlas wee-

Joon. 1.

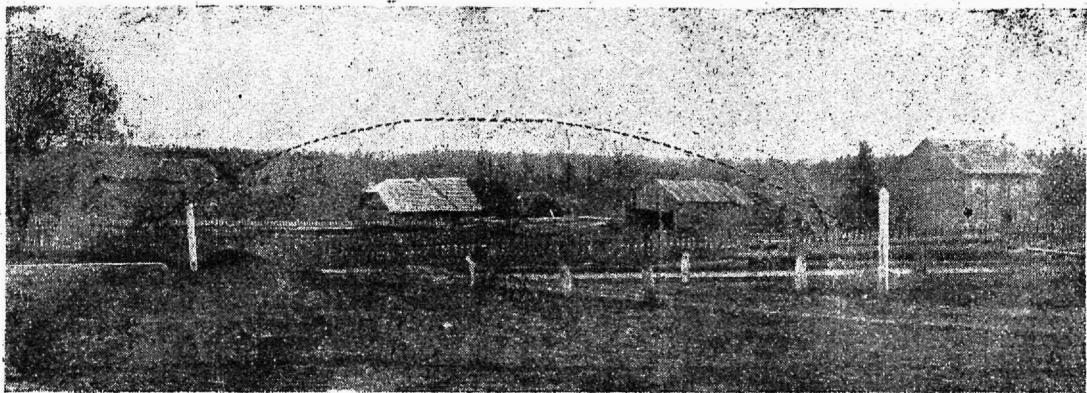

Joon. 2.

Ülemäärase aururõhu tagajärjel wõib katla lõhkemine tekkida, kui katla kaitseklapid on kinni kruwitud wõi muul teel suletud, mis takistab liigse auru väljapääsu sel ajal, kui aurutõus katlas edasi kestab. Sellele waatamata, et juba katla ehitamisel on katlaosad teatud määral tugewamad valmistatud, tuleb siiski ülemäärast aururõhku hädaohtlikuks pidada. Aurukatla äkiline ülekoormatus wõib tekkida, kui lokomobiili weorihm katkeb wõi auruwool mõnel teisel põhjusel äkki suletakse ja tulepessas edasipõlewa tule mõjul aurusünnitus kestab. Äkiline aurusünnitus wõib tekkida ka siis, kui tulepessa sisseintele on paks kord katlakiwi kogunud, mis wiimaks seina küljest warisesdes wõimaldab katlakiwi kihi all üliluumendatud soojenduspinna kokkupuu-

pind ei langeks madalamale, kui see lubatud on. Weeklaas ja proowikraanid tulewad igakord enne tööalgust läbi puhuda ja tööajal umbes tunni tagant seda korrata. Aururõhu asjus tuleb silmas pidada, et aururõhk sildil näidatud määraast kõrgemale ei tõuseks ja et kaitseklapid lubatud rõhu juures tegewust algaksid. Kaitseklappide korralikkust tuleb tööajal sagedasti proowida. Manomeetri tegewuse kontroleerimiseks tuleb manomeetrist wahetewahel aur wälja lasta, et sellega proowida, kas manomeetri raag kuni nullini langeb, mis näitab manomeetri tegewuse korralikkust.

Et aurukatelde läbi kohutawad õnnetusjuhtumised tekiwad, siis peaksid katlakütjad oma ametile wastawad teadmised omama ja tööandjad peaksid

Joon. 3.

ainult neid isikuid ametisse palkama, kes on täiesti kohased sellele ametile. Viimasel ajal on tööandjad katlakütja ametit liig lihtsaks ametiks pidama hakanud ja sagedasti palgatakse katlakütjateks isikud, kelle kohta muid nõudmisi ei esildata, kui ainult seda, et isik võimalikult odavamalt palgaga teenistusse astuks.

Oli juhtumine, kus saeweski masinistiks palgati noor tööline, kellel aurukatla ümberkäimiseks tehnilised teadmised puudusid. Masinisti kohale lihttöölise palkamise põhjuseks oli, et tema õppinud masinistist 1000 marka kuus vähem palka nõudis.

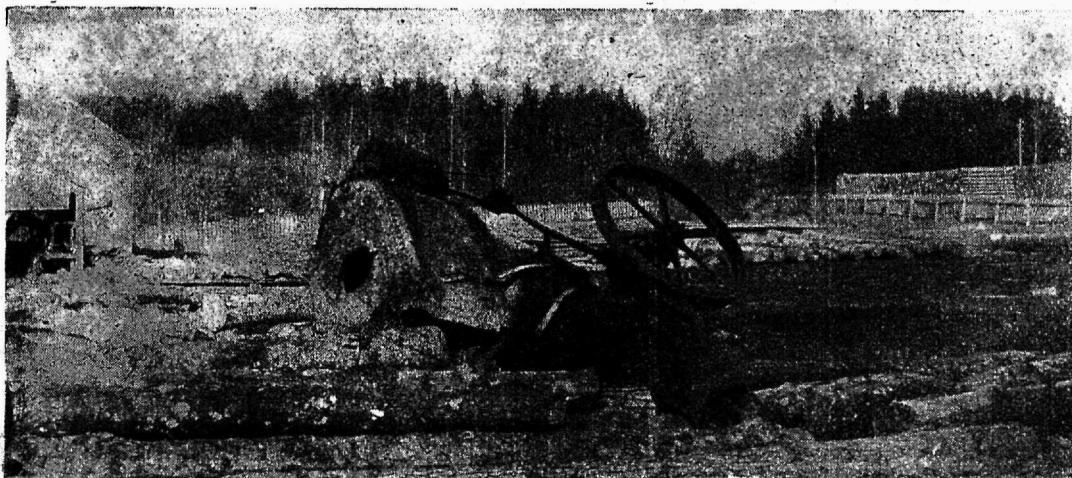
Saeweskis tuli ette juhtumisi et aurumasin ei suutnud saekaatrit ümber ajada, ja lihttööline-masinist, kes aurukatla ehitust ja ta omadusi hästi ei

tunnud, kruwis nõudmise peale kaitseklapi wedrukaalu mutri kinni, mille tõttu üleliigne aur katlast välja ei pääsenud ja rõhk katlas suurenes. Ka aurukatla weepinna seis teda suuremat ei huwitanud ja wee ülisoojendusest ei olnud temal arusaamist.

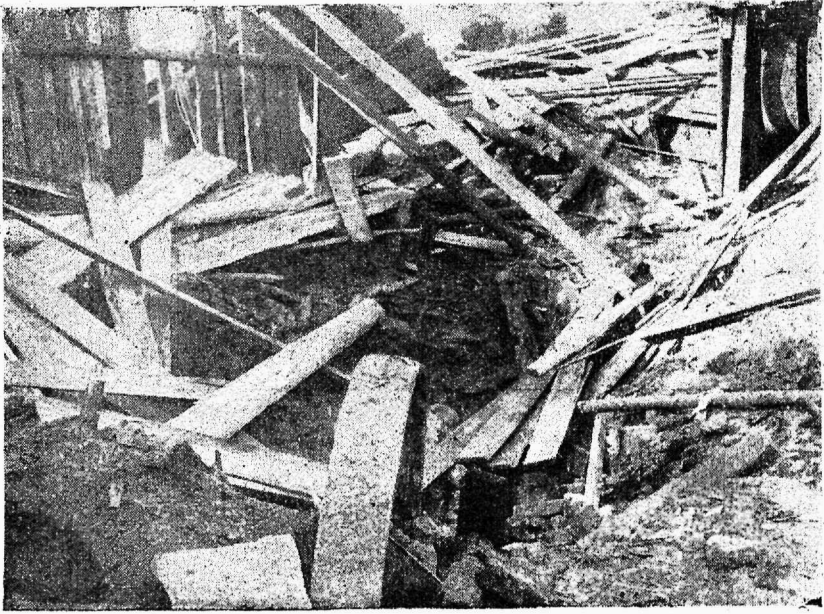
Aurukatla wõõriti ümberkäimisele järgnes aurukatla lõhkemine. Lõhkedes tõusis lokomobiil umbes 25 jala kõrgusele ja langes masinaruumist 26 sülla kaugusele maha. (Joon. 3.)

Masinist sai põrutuse ja katlast välja woolawa auru ja kuuma wee läbi surma. Üldine tagajärg oli, et tööstus häwines ja töölised kaotasid teenistuse.

Tuleb meeles pidada, et ka eluta jõumasinatate tööjõu kasutamisel on kindel piir ja sellest kõrwalekaldumisel on

Joon. 4. Lokomobiil peale aurukatla lõhkemist.

Joon. 5. Katlamaja peale õnnetust.

kahjulikud tagajärjed. Iga aurukatla külge on silt kinnitatud, millele aurukatelde järelwalwe seltsi ametnik aurukatla proovimisel leitud andmetel lubatud töörohhu suuruse märgib. (Joon. 7.)

On aurukatla sildile töörohkh 5 atmosfääri märgitud, siis tehakse manomeetri numbrilauale wiendat atmos-

fääri näitajale kriipsule punane joon, mis hoiatab, et sellest joonest ei tohi manomeetri raag üle minna. (Joon. 8.)

Wiie atmosfääri rõhumisele wastawalt on siis ka kaitseklapid seatud. Kaitseklapi winna ja wedrukaalu wahele pannakse tugi, mis nii pikk, et wedrukaalu mutri kinnikeeramisel kaitse-

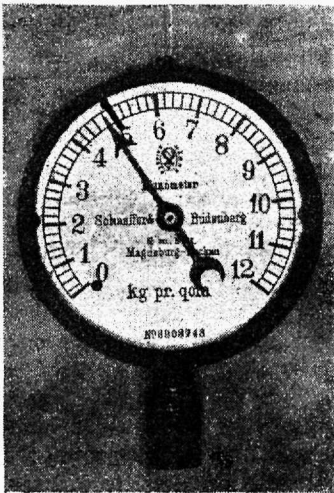
Joon. 6. Surnud masinist.

klapp wiie atmosfääri rõhumisel puhuma hakkab ja üleliigse auru wälja laseb. (Joon. 9.)

tatakse manomeeter kontrollraoga. Kontrollraag paigutatakse punasele

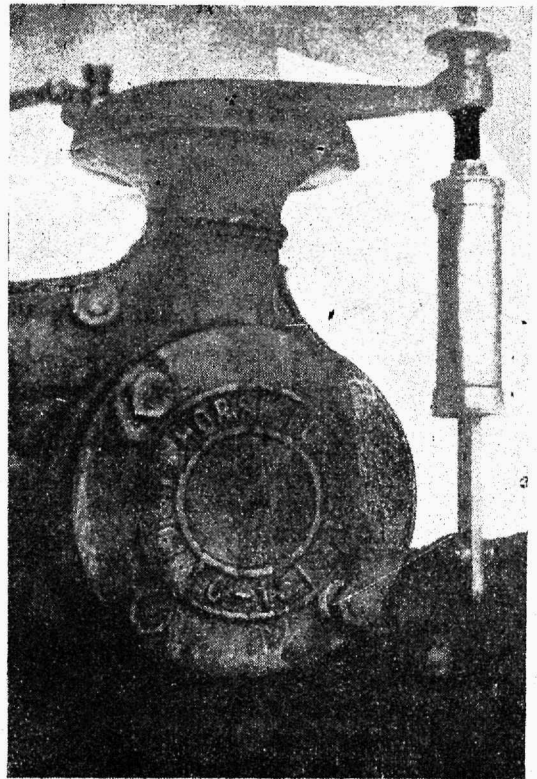
Eesti tehnikaline järelvalve selts
Katla raamatu No 1898
Seltsi No 4849
Töö rõhk 5 atm.
Viimase proovimise kuupäev 1925/25

Joon. 7.

Joon. 8.

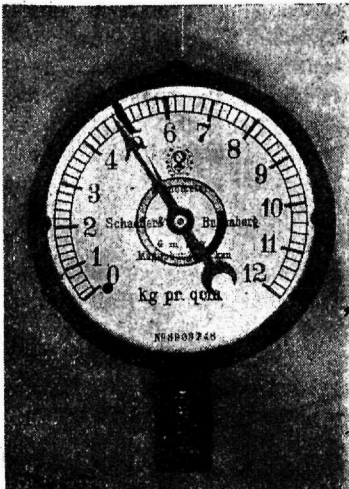
õnnetusjuhtumiste ärahoidmiseks ja katlakütja tegewuse jälgimiseks warus-

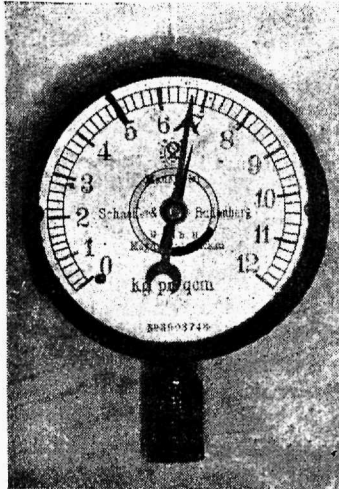
Joon. 9.

joonele ja manomeetri kaas plommitakse kinni. (Joon. 10.)

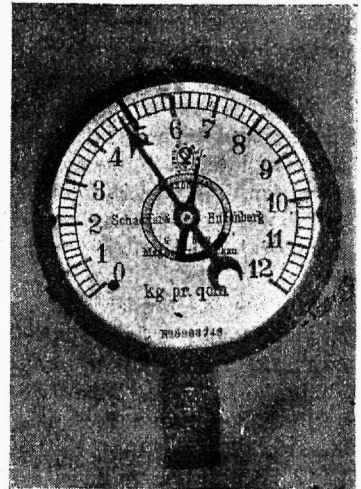
On wedrukaalu ja winna wahelt tugi

Joon. 10.

Joon. 11.

Joon. 12.

ära wõetud ja wedrukaalu nutter liig kinni keeratud, siis wõib aurukatlas ülekoormatus tekkida. Kui manomeetri raag on üle punase joone läinud, siis on iga silmapilk aurukatla lõhkemist karta. (Joon. 11.)

On aurukatlas rõhumine üle lubatud töörohu tõusnud, siis läheb manomeetri

raag üle punase joone ja lükkab ka kontrollrao edasi. Auru langemisel läheb manomeetri raag tagasi ja jätab kontrollrao sinna maha, kuhu ta lükatud. Sellega on korrawastane tegu paljastatud ja süüdlane peab oma teo üle wastust andma. (Joon. 12.)

Tartu Üleüldise Haigekassa tegewuse ülewaade 1914 — 1924.

Karl Lukk, Haigekassa asjaajaja.

I. Kassa asutamine.

Tartu Üleüldine Haigekassa on üks wane- maist Eestis. Kassa asutati 23. juunil 1912. aastal maksmapandud tööliste haiguse vastu kindlustamise seaduse põhjal esialgselt 19 suurema Tartu tööstusettevõtte tarwis, sest kindlustuse alla kuulusiwad selle seaduse jä- rele ainult suuremad tööstusettevõtted.

Haigekassa esimene põhikiri on kinnitatud 30. novembril 1913. aastal.

Kassa asju ajas 60-liikmeline wolinikkude kogu, kellest 40 kassa liikmete poolt waliti, kuna ülejääw osa töösturite poolt waliti ehk nimetati. Tööandjail oli peakoosolekul kahe- kolmandiku suuruses hääli wastawast koos- olekust osawõtjate kassaosaliste wolinikkude häälte arwust. Peakoosoleku juhatajaks pidi olema töösturite poolt selleks wolitatud isik.

Haigekassa asjade lähem juhtimine oli pandud wiieliikmelise juhatusse peale, kellest kolm liiget waliti wolinikkude peakoosoleku poolt wolinikkude hulgast, kuna 2 liiget töös- turite poolt nimetati. Juhatusse esimees pidi olema töösturite esitajate seast. Rewisjoni komisjoni walis wolinikkude peakoosolek.

Eelkirjeldatud põhikirja alusel algas Hai- gekassa oma tegewust 1. mail 1914. a. ja jat- kas seda kuni 1917. aastani, millal muutused põhikirjas ette wõeti.

Esimesi haigekassa wolinikkude walimisi toimetati kõikides Tartu wabrikutes 30. dets. 1913. a.

Esimene, asutamise peakoosolek, peeti ära 17. jaan. 1914. a., kus ajutine juhatus waliti, kuhu said kassaliikmete poolt E. Kapsta, K. Schütz ja J. Tusti, kuna töösturite poolt ni- metati E. Bergmann ja J. Kiris.

Peale 17. jaan. 1914. a. ärapeetud peakoos- olekut jääb terve asi nagu soiku, sest töös- turite seast olew juhatusse esimees ei kutsu ju-

hatust kokku. Tõuke tegewuse algamiseks annab Liiwi kubermangu wanema wabriku inspektori ringkiri 18. märtsist 1914. a., mil- les ette kirjutatakse kõiki Haigekassa tege- wuse käimapanemiseks tarwilikke eeltõid lõ- pule wiia.

12. apr. 1914. a. astub wiimaks 17. jaanua- ril walitud juhatus kokku. Kuid juba esime- sel juhatusse koosolekul tuleb tööliste esitaja- tel protestiga esineda, sest et töösturid nen- dele põhikirja järele lubatud kahe esitaja asemel kolm esitajat koosolekule on saatnud.

Juhatus töötab kõik tarwilised määrused wälja ja 27. apr. määratakse peakoosolek, kus Haigekassa tegewuse algus kindlaks tuli määrata, samuti ka maksu protsent, mida ju- hatuse poolt ette pandi wõtta 2 protsenti pal- gast.

27. apr. 1914. a. ärapeetud peakoosolek näib tormiline olnud olewat, sest kolm 17. jaan. walitud juhatusse liiget panewad oma wolitused maha sel põhjusel, et peakoosolek töölistelt wõetawa Haigekassa maksu kind- laks määrab ühe protsendi peale palgast, ju- hatuse poolt ette pandud kahe protsendi ase- mel, millise sissetulekuga tagasiastujad wõi- maliku ei leia olewat kassa kulusid katta, ega kassaliikmetele tarwilisel määral abiandmist wõimaldada.

II. Haigekassa tegewuse ülewaade.

Haigekassa tegewuse ülewaadet tuleb ja- gada nelja ajajärku ja nimelt: 1) Haigekassa asutamisest 1. maist 1914. a. kuni 1917. aasta riigipöördeni; 2) 1917. aasta riigipöördest ku- ni Saksa okkupatsiooni alguseni; 3) Saksa okkupatsiooni aeg ja 4) Haigekassa Eesti wa- bariigi wältusel.

Asume selles järjekorras Haigekassa te- gewuse waatlemisele:

1. Haigekassa asutamisest kuni 1917. a. riigipöördeni.

1. maist 1914. a. alates seatakse ametisse palgaline asjaajaja, kelleks peakoosolek wilib L. Johanson. Haigekassa tegewuse käimapanemine ei ole kerge. Tuleb ju terwe organisatsioon uuesti luua. Sellel otstarbel on aja jooksul 27. aprillist kuni 29. oktoobrini mitte vähem kui 8 peakoosolekut ära peetud. Tolleaegsetest peakoosoleku protokollidest on näha, et isegi vähemate asjade otsustamiseks poole päewa pikused koosolekud ära on peetud. Ka on töösturite esitajatega lahinguid lüüa tulnud, kes iga abinõuga oma mõju Haigekassas maksma panna püüdsid.

Kassa tegewuse esimese aasta oktoobrikuuks selgub, et 1% liikmemaksuga võimalik ei ole kõiki kulusid katta.

29. oktoobril 1914. aastal ärapeetud peakoosolek otsustab liikmemaksu tõsta kahe protsendi peale palgast. See liikmemaksu määr on maksuwusele jäänud kuni käesolewa ajani.

Waewalt saab Haigekassa oma tegewust algada, kui ilmasõda lahti puhkeb. Kassa liikmete arv oli kassa tegewuse algul, 1. mail 1914. a. 1091 isikut (957 meester., 134 nais-ter.), kuid langeb sõja mõjul sama aasta 31. detsembriks 817 peale.

Tuleb tegutseda sõja tähe all wäerinna läheduses. Isegi ewakueerimise käsk antakse Haigekassale 27. sept. 1917. aastal.

Iseäralisi suuri muutusi kassa tegewuses kõne all olewas ajajärgus ette ei tule. Tegutsetakse nendes piirides, mis seaduse poolt kindlaks määratud. Maksetakse haigetele kassaosalistele haiguse abiraha poole palga suuruses, õnnetujuhtumiste puhul wigasaanutele kakskolmandikku palgast. Haigete kontrolli teostatakse kassaosaliste seast walitud kontrolöride kaudu. Kassaosaliste eneste rawitsemine on tööandjate kohuseks. Perekonnaliikmed saawad aga arstiabi ja rohud Haigekassalt. Et arstiabi saamise võimalus sellel ajajärgul iseäranis lai oleks olnud, seda ei saa tõendada. Oli ju Haigekassaga kokkulepped ainult üksikud arstid, kuna rohte sai ainult paarist apteegist.

Ka jättis kassaosaliste arstiabi sellel ajal paljugi soowida; wältaw arstiabi tarwitamine töösturi arwel wõis kergesti kohakaotamise põhjuseks saada.

1917. aasta rewolutsiooni tagajärjel tulewad muutused ka Haigekassas.

2. Haigekassa tegewuse ülewaade ajajärgul 1917. aasta riigipöördest kuni Saksa okkupatsiooni alguseni.

Rewolutsiooni tagajärjel tekkiw üldine elewus kisub osaliselt ka Haigekassat kaasa, mis awaldub oma esitajate kaudu osawõtmisses tolleaegsetest nõukogudest. Kuid siiski jäädakse truuks Haigekassa erilistele ülesannetele.

Wene Ajutise Walitsuse poolt muudetakse 1912. aasta kinnitusseadust, laiendades kinnitusseaduse ulatust märksa. Seaduse muudatused kuulutatakse wälja „Ajutise Walitsuse Teatajas“ 7. sept. 1917. aastal.

Seaduses ettewõetud muudatuste ja täienduste tagajärjel kuuluwad kassa alla ka käsitöö ja ehitustööstuse ettewõtted, kus vähemalt wiis töölisi töötab. Kinnitusametitele on aga õigus jäetud ka vähema tööliste arwuga ettewõtteid oma äranägemise järele Haigekassa alla arwata. Ka tööandjate maksu protsenti Haigekassadele kõrgendatakse uue seadusega. Waremalt maksiwad tööandjad Haigekassale nõndanimetatud „lisamaksu“ kahekolmandiku suuruses tööliste poolt maksetawast maksust. Muudetud seaduse järele tuleb aga tööandjatel maksta „lisamaksu“ sama suures summas, kui palju tööliste liikmemaks wälja teeb.

Kuid tähtsamaks muutuseks tuleb pidada seda, et kassadele omawalitsus antakse, wastades neid töösturite eestkostmise alt. Rewolutsiooni keerus ei ole töösturid oma kassa rawitsemisest osawõtmise õigust enam tarwitunud. Samuti jätab uus kinnitusseadus Haigekassale õiguse kassaliikmete rawitsemist oma kätte wõtta.

4. oktoobril 1917. aastal ärapeetud peakoosolekul otsustatakse põhikiri muuta wastawalt seadusele. Samuti otsustatakse kassaosaliste rawitsemine 1. jaanuarist 1918. aastast alates tööandjate arwel Haigekassa kätte wõtta.

Waheajal on enamline riigipööre läbi wiidud, mis kõikide meeled ärewile on ajanud. Selle tagajärjel ei saa 29. oktoobri ja 19. nowembri peale määratud wolinikkude peakoosolekuid kwoorumi puudusel ära pidada.

29. nowembril 1917. aastal ärapeetud peakoosolek wõtab uue muudetud põhikirja wastu. Põhikirja wäljatöötamisel on aluseks wõetud uuele kinnitusseadusele wastaw Haigekassade normaal-põhikiri. Uue põhikirja järele on wolinikkude arv 80, juhatuses on 7 liiget, rewisjoni komisjonis vähemalt kolm liiget. Uus

põhikiri leiab kinnitust 13. detsembril 1917. aastal.

1. jaanuarist 1918. aastast alates peab Haigekassa laiaulatuslisem tegewus uue põhikirja alusel algama. 5. detsembril 1917. a. ärapeetud juhatusese koosolek otsustas wastawalt uuele kinnitusseadusele kõiki ettevõtteid, kus wiis töölisi töötada, kassa alla arwata.

Asuti kassaliikmete rawitsemise Haigekassa kätte wõtmise eeltöödele, et ellu wiia 4. oktoobril 1917. aastal ärapeetud peakoosoleku otsust. Astutakse suurema arwu arstidega ja apteekidega kokkuleppesse jne. Ka Haigekassa kantselei suurendatakse ühe tööjõu wõrra.

1. jaanuarist 1918. aastast alates wõetigi kassaosaliste rawitsemine Haigekassa kätte. Sellega oli kassaosalistele waba arstiabi tõe-poolest wõimaldatud. Töösturite poolt antaw arstiabi on alati ainult hädaasi olnud. Kuid seda oli esialgusel ainult üürikeseks ajaks.

3. Saksa okkupatsiooni aeg.

Weebruari kuul 1918. aastal waldasiwad Saksa okkupatsiooni wäed Tartu, mille tagajärjel ka Haigekassa tegewus ja läbiwiidud uuenduste wäljaarendamine halwatud sai. Saksa okkupatsiooni raudne rusikas pigistas ka sellel wähesel tööstusel, mis weel tegutsema oli jäänud, hinge kinni. Selle otsekohe-seks tagajärjeks oli kassaliikmete arwu wähenemine, mis 1. aprilliks 1918. a. oma kõige minimaalsemale seisule, 236 isiku peale langes (105 meester. ja 131 naister.).

See asjaolu ei wõinud mõju awaldamata jätta Haigekassa majanduslise seisukorra peale. Tuli kulude kattteks tarwitada neid summasid, mis tagawaraks kogutud oli. Kuid seda weel wähe. Töösturid leidsiwad õige aja tulnud olewat ennast nendest kohustustest wabastada, mis tööliste haiguse wastu kindlustuse seadus nende peale pani. Töösturid jätsiwad mitme kuu kestel Haigekassa maksu maksmata, mille sissenõudmiseks Saksa okkupatsiooniwõimud mingit abi ei wõimaldanud. Selle tagajärjel tuli tagawara kapital lõpuni ära tarwitada.

Nüüd nägiwad töösturid oma aja tulnud olewat.

Mis edasi sündis, sellest räägib meile Haigekassa juhatusese protokoll 9. aprillist 1918. aastast, mis järgmiselt käib

„Nr. 229. Asjaajaja teadaanne, et laup., 6. aprillil kell 10 hommiku Juhatusese kantseleisse töösturite asemikud hrad Ed. Bergmann ja G.

Griep ilmusid ja teatasid, et töösturid Haigekassa seadust enam makswaks ei tunnista, Haigekassast sel kujul, nagu ta praegu on, enam osa ei wõta ja omalt poolt järgmised tingimised ette panid: 1) Juhatus seisab koos 2-st peremehest ja 2-st tööliste asemikust. 2) Juhatusese esimees nimetatakse töösturite poolt ja temal on 2 häält. 3) Rewisjoni komisjonis on 2 töösturite ja 2 tööliste asemikku. 4) Rewisjoni komisjoni juhataja nimetatakse töösturite poolt ja temal on 2 häält. 5) Rewisjoni komisjon ja juhatus ühiselt seawad maksu ja abiandmise normid kokku. 6) Arstiabil on eraasjaajamine. 7) Haigekassa juhatus waligu teisipäewal, 9. aprillil oma keskelt 2 juhatusese ja 2 rewisjoni komisjoni liiget ära. 8) Juhatusese wastus nende ettepanekute peale tuleb ära anda kolmapäewal, 10. aprillil 1918. a., mille järele eelpool nimetatud korraldus Haigekassa üle wõtab. Juhatus otsustas töösturite nõudmist täita, sest et tööasutused oma wõlgasid Haigekassale ära ei tasu, ja seega loomulik ja korralik töötamine edaspidi wõimatuks on tehtud. Juhatus annab Haigekassa töösturite asemikkudele üle, et siis uus juhatus kõik Haigekassa maksud tööandjalt kuni üleandmise päevani senisel määral sisse saaks nõuda, aga ka kõik kassa wastu üleandmise päewani käiwad nõudmised endisel määral täidaks, nagu seda igasugune seadus ja õiglus nõuab.

Üleandmise juures saawad juhatusese asemikkudena olema juhatusese senistest liikmetest: Joosep Tikik, August Sein, Woldemar Brik ja Georg Taube.

Kassal on praegu raha üleüldse: kakstuhat wiissada nelikümmendüks rubla ja 19 kop.

Maksmata on haigekassa maksud järgmistel tööstusasutustel: (järgneb tööstusasutuste nimekirja).

Sellele järgneb juhatusese koosoleku protokoll raamatust tühi koht 2 lehte. Kuidas kassa üleandmine „okkupeerijatele“ sündis ja kuidas seda toimetati, selle kohta ei ole mingisugust akti Haigekassa arhiwis leida. 23. aprillil on juhatusese koosolek juba uues koosseisus.

Nii siis oli ka Haigekassa, mille isegi enamlased oma wõimupäiwil puutumata jätanud, töösturite poolt üle wõetud ja Haigekassa omawalitsus nulliks tehtud. Isegi neid kinnituseasutusi ei tunnistanud enam, mis tsaari ajal maksuwusel oliwad, waid terve Haigekassa korraldus läks töösturite meelewalla ja käpa alla. Tööliste esitajad Haigekassa juhatuses oliwad wähemuses, kes küll oma arwa-

mist awaldada wõiswad, kuid kellel otsuste peale ometi mingisugust mõju ei olnud, sest „Juhatuse esimees on tööandjate poolt ja temal on 2 häält“, see ütleb juba kõik. Samasugune wahekord on ka rewisjonis komisjonis.

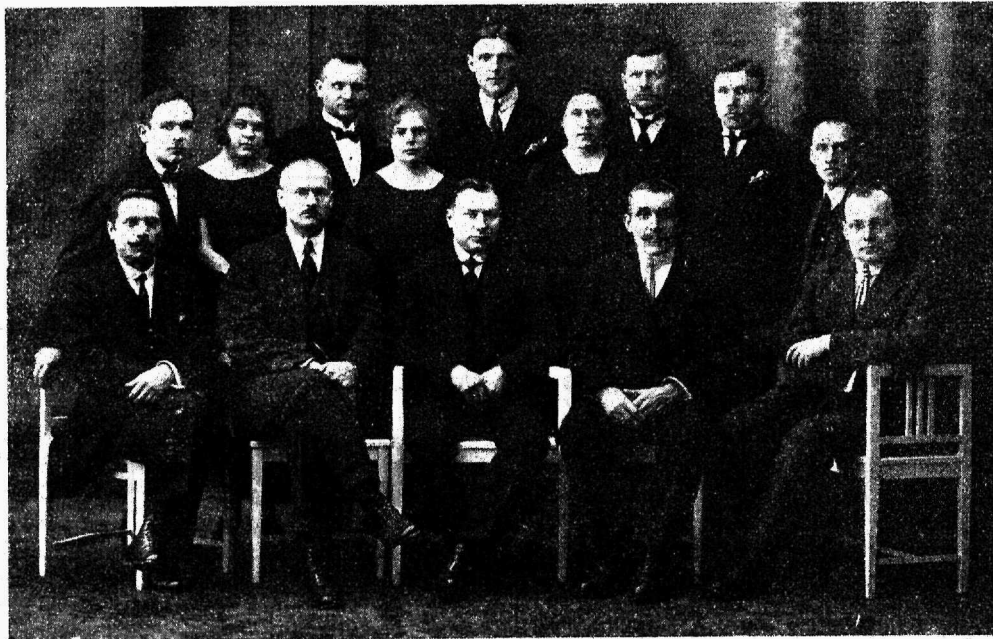
4. juunil peetakse ära haigekassa juhatus ja rewisjonikomisjoni ühine koosolek, kus otsustatakse mõnesugused muutused kassa asjaajamises läbi wiia. Liikmemaksu otsustatakse wõtta poolteist protsenti palgast, kuna

Walitsuse kätte. Nüüd algab Haigekassa tegewuses uus ajajärk, mis alaliselt tõusu sihis on läinud kuni wiimase ajani.

4. Haigekassa tegewus Eesti Wabariigi kestwuse ajal.

11. nowembril 1918. aastal langeb Saksa okkupatsiooniwõim Eestis, ja juba 12. nowembril ärapeetud Haigekassa juhatus koosolek otsustab uued wolinikud tööasutustes ära

Tartu Haigekassa juhatus, rewisjonis komisjon ja ametnikud 1924.

Alumine rida: M. Toom, K. Lukk (asjaajaja), A. Linnomägi (juhatuse esimees), Fr. Alba, J. Wirk.
Ülemine rida: H. Siim, H. Marran (ametrn.), A. Piigi (rew. kom.), H. Waino (ametrn.), A. Wuhka (ametrn.), G. Elbrecht (ametrn.), A. Antonow, K. Plaks (rew. kom.), H. Korn (rew. kom.)

töösturid kahekolmandiku suuruses tööliste maksust juurde- ehk lisamaksu maksawad.

Kassaliikmete rawitsemine jääb edasi haigekassa kätte tööasutuste arwel. Kuid nende summade kohta peetakse eraldi arwet. Kassaosaliste rawitsemise peale kulutatud summe on tööasutus Haigekassale kohustatud tagasi maksma. Perekonnaliikmete arstimise wõimalusi kitsendatakse.

Kuid juba 29. oktoobril määratakse töölistelt wõetaw Haigekassa maks kahe protsendi peale kindlaks, sest et tulud kulusid ei kata.

Waheajal on sakslaste wõim wäerinnal murtud ja Saksa okkupatsiooniwäed lahkuwad Eestist, jättes maa walitsemise Eesti Ajutise

walida lasta ning wolinikkude peakoosolekut kokku kutsuda.

16. nowembril 1918. aastal kuulutatakse Ajutise Walitsuse poolt makswaks 1917. aasta kinnitusseadus, millega on alus pandud Haigekassa edaspidisele edukale arenemisele. Haigekassa hakkab töötama uue, 13. detsembril 1917. aastal kinnitatud põhikirja alusel.

Aastapikuse waheaja järele peetakse 15. detsembril 1918. a. ära wolinikkude peakoosolek, kus uus juhatus walitakse. Samal koosolekul otsustatakse kassaliikmete rawitsemist Haigekassa kätte jätta ja nende kulude katteks wõtta kaks protsenti tööliste palgast.

Waewalt saab uus juhatus walitud, kui tu-

leb uus okkupatsioon, kuid nüüd juba enamlaste poolt. Kuid et selle kestvus on ainult kolm nädalat, sellepärast ei saa need siin oma korraldusi maksma panna, kuigi selleks eel-tööd käimas.

Uus ajajärk Eesti Wabariigis on Haigekassale alanud, kuid sellegipärast on mitmel puhul Haigekassa vastu tormijooksu ette wõetud töösturite poolt. Kuid et Haigekassa tegewust seadusepärast on juhitud, ei ole need pealetungimised mingisuguseid tagajärgi andnud.

Eesti Wabariigi ajal hakkab kassa alla kuuluwate tööasutuste ja kassa rawitsuse alla kuuluwate tööliste arw tõusma ja see tõus on kestnud kuni 1925. aastani. Saksa okkupatsioonini aja esimestel kuudel olnud minimaalne kassaosaliste arw 236 isikut on tõusnud 1. juuliks 1925. aastal 4714 isiku peale, kellel Haigekassas perekonnaliikmetena registreeritud 3655 perekonnaliiget. Järjekult saab oma rawitsuse Haigekassa kaudu $\frac{1}{6}$ kõigist Tartu elanikkudest.

Kassa alla kuuluwate tööasutuste ja kasaliikmete arwu tõusule on kaasa aidanud Kinnitusamet, kelle poolt terve rida sarnaseid tööasutusi Haigekassa alla on arwatud, kus vähem kui wiis töölisi töötab. Väikeste tööasutuste kassa alla arwamine on aga Haigekassale omajagu raskusi juure toonud, sest et nende tööasutuste poolt teatelehed ja maksud liig korraldust sisse tulewad.

11. mai 1919. a. peakoosolek otsustas haigete kontrolli, samuti töowõimetute kassaosaliste rawitsemise paremale järjele tõstmise otstarbel halastajaõde ametisse palgata. See otsus teostati sama aasta suwel. Sellest ajast alates on Haigekassal olnud kindlapalgaline halastajaõde, kelle kohuseks kontroll töowõimetute kassaosaliste üle ja abiksolek arstliste korralduste täitmisel.

III. Haigekassa arstiabi korraldus.

Tartu Üleüldine Haigekassa on korraldanud wõimalikult täielikku arstiabi niihästi kassaosalistele, kui perekonnaliikmetele. Haigekassal on üle 70 lepinguarsti, mis wõimaldab waba arsti walikut. Kokkuleppes on Haigekassa ka kõikide kohalikkude apteekidega. Kassaosalisi rawitsetakse kõikides ülikooli kliinikutes. On ka Kuresaare ja Haapsalu mudawannides rawitsemist wõimaldatud.

Aegajalt hakkas Haigekassa alla ka maal asuwaid tööasutusi tulema. See kohustas Haigekassat ka maale oma arstiabi korraldusi

looma. Nii on Haigekassal juba igas suuremas keskpunktis apteekide ja arstidega kokkulepped sõlmitud. Isegi oma esitaja on Mustwees ametisse seatud.

1920. aasta lõpust kuni 1. jaanuarini 1923. aastani kuulus Tartu Üleüldise Haigekassa alla peaaegu terve Lõuna-Eesti. Nimelt kuulusiwad kassa alla peale Tartu weel Walga, Wõru ja Petseri linnad ühes maakondadega. Ka seal oli oma arstiabi korraldus loodud ja oma esitajad ametisse seatud. Tartu arstiabi korraldus on hiljem asutatud Walga ja Wõru-Petseri Haigekassadele aluseks jäänud.

Siinjuures ei saa nimetamata jätta Haigekassa suwekolooniat ehk suwekodu. 1922. a. pandi alus Haigekassa suwekolooniale, mis kuni wiimase ajani ainuke sellesarnane Eestis. Koloonia on neljal suwel heade tagajärgedega töötanud. 1924. aastast alates asub koloonia Elwa raudtee jaama läheduses olewas Uderna asunduse härrastemajas, kuhu Haigekassa oma sanatooriumi kawatseb sisse seada. Härrastemaja on Haigekassa ostuteel omandanud.

Ka oma ambulantsi asutamise küsimust on wolinikkude peakoosolekutel arutatud. Et Tartus, kui ülikooli linnas, ülikooli kliinikute ambulatooriumite kaudu wõrdlemisi odaw arstiabi kättesaadaw on, sellepärast jäi oma ambulatooriumi asutamine soiku.

Apteegi ja hambaarstimise kabineti asutamise küsimus on aga wiimasel ajal päewakorraks kerkinud. Need asutused on Haigekassale hädatarwilikud ja kasulikud, sellepärast on nende asutamine ainult ajaküsimus. Apteegi awamiseks on Haigekassal juba luba käes.

Tartu Haigekassa juhatus on alati püüdnud Haigekassa tegewust wõimalikult laiemale alusele seada ja on sellel otstarbel teiste Haigekassadega ühendusse astunud. Selles sihis on ka tagajärgi saawutatud. 1922. aastal Tartu Haigekassas algatatud mõte, Haigekassade Liitu luua, on teostamist leidnud „Eestimaa Haigekassade Liidu“ näol.

IV. Statistilised andmed Haigekassa tegewuse kohta.

Tabel nr. 1 näitab tööasutuste ja kassaosaliste arwu liikumist, samuti Haigekassaga lepingu wahekorras olewa arstilise personaali arwu.

Tabel nr. 2 näitab haiguse juhtumiste arwu nende wältuse järele. Selle juures on huwitaw ära märkida, et 75% haigeksjäänutest on

Tab. 1. Ülewaade Haigekassa alla kuuluvate tööasutuste, kassaosaliste ning arstlise personali liikumise kohta 1914—1924. a.

Aastad	Töösutuste arv	Keskmine tööliste arv igas töösutuses	Kassaliikmete keskmine arv			Perikonnaliikmete arv	Haigekassaga lepingu wahekorras olewad					
			Meester.	Naister.	Kokku		Arstid	Hambaarstid	Ämmaemandid	Masseerijad	Apteegid	Kliinikud
1914	23	41	826	126	952	?	4	—	1	—	3	Ülikooli kliinikud ja linna-haigemaja Sama Sama 6 8 11 11 9 9
1915	22	33	645	100	745	?	2	—	1	—	3	
1916	20	30	473	139	612	?	3	1	1	—	3	
1917	22	26	398	180	578	?	3	1	1	—	3	
1918	22	18	234	160	394	?	25	1	—	—	3	
1919	79	10	474	342	816	?	19	6	—	—	6	
1920	148	11	1001	659	1660	?	43	9	3	2	10	
1921	174	14	1712	813	2525	2194	60	13	6	4	16	
1922	396	7	2060	730	2790	2380	77	19	10	8	21	
1923	530	6	2719	956	3675	3133	76	20	12	10	18	
1924	584	8	3130	1276	4406	3661	84	26	12	18	18	

Tab. 2. Ülewaade haiguste wältuse kohta ühes 0/0 wäljaarwamisega kümne aasta jooksul 5. maist 1914 kuni 1. jaan. 1924. aastal.

Arvesse on wõetud ainult need haiguse juhtumised, mis seotud ajutise töowõimetusega.

Haiguse wältus päewades	Mitmesugused haigused ja haigeksjäämised						Õnnetu juhtumised					
	Meester.		Naister.		Kokku		Meester.		Naister.		Kokku	
	Juhtum. arv	Arwud %	Juhtum. arv	Arwud %	Juhtum. arv	Arwud %	Juhtum. arv	Arwud %	Juhtum. arv	Arwud %	Juhtum. arv	Arwud %
1—3 p.	128	4,5	50	3,6	232	4,2	26	3,3	1	0,8	27	2,9
4—7 "	1231	30,8	379	27,2	1610	29,8	198	24,9	17	14,0	215	23,4
8—14 "	1163	29,0	423	30,3	1.86	29,3	236	29,7	40	32,8	276	30,1
15—21 "	450	11,2	199	14,3	649	12,0	119	15,0	32	26,3	151	16,5
22—28 "	208	5,2	86	6,2	294	5,4	65	8,2	9	7,4	74	8,1
29—35 "	172	4,3	63	4,5	235	4,4	46	5,8	5	4,1	51	5,6
36—42 "	119	3,0	46	3,3	165	4,1	25	3,1	5	4,1	30	3,3
43—49 "	82	2,5	32	2,3	114	2,2	13	1,6	1	0,8	14	1,5
50—56 "	74	1,8	19	1,4	93	1,3	14	1,8	1	0,8	15	1,6
57—63 "	50	1,2	17	1,2	67	1,2	11	1,4	—	—	11	1,2
64—70 "	30	0,7	44	0,3	34	0,7	7	0,9	1	0,8	8	0,9
71—77 "	46	1,2	14	1,0	60	1,1	6	0,8	3	2,5	9	1,0
78—84 "	15	0,3	2	0,1	17	0,4	1	0,1	—	—	1	0,1
85—91 "	22	0,5	9	0,7	31	0,6	14	0,8	2	1,6	16	1,7
91—98 "	13	0,3	4	0,3	17	0,4	4	0,5	2	1,6	16	0,7
99—105 "	20	0,5	10	0,7	30	0,5	1	0,1	—	—	1	0,1
106—119 "	28	0,6	6	0,4	34	0,6	—	—	—	—	—	—
120—133 "	8	0,2	1	—	9	0,2	1	0,1	1	0,8	2	0,2
134—154 "	25	0,6	8	0,6	33	0,5	2	0,2	—	—	2	0,2
155—175 "	23	0,5	5	0,4	28	0,5	2	0,2	—	—	2	0,2
176—182 "	39	1,0	17	1,2	56	1,0	4	0,5	2	1,6	6	0,7
üle 182 "	4	0,1	—	—	4	0,1	—	—	—	—	—	—
Kokku	4004	100	1394	100	5398	100	795	100	122	100	917	100

oma töowõimu tagasi saanud kolme nädala jooksul.

Tartu Üldine Haigekassa on oma kümneaastase tegewuse jooksul, 1. maist 1914. kuni

1. jaan. 1924. a., 6373 haiguse juhtumisel 134.193 päewa eest haiguseraha maksnud, (mis wõrdub ümarguselt 367,5 aastale).

Abirahade maksimisega on palju häda ja

wiletsust tööliste perekondades ära hoiatud. Samuti on Haigekassa kaudu töötaw rahwakiht enam-wähem korraliku rawitsuse saanud, mida väljaspool kassat olles wiletsate palgalolude tõttu waewalt wõimalik oleks olnud

Ei saa ka tähendamata jätta, et Tartu Haigekassast abiandmist on teostatud alati suurimate seaduse poolt lubatud normide järele. Tartu Haigekassa on pidanud õigemaks rahuldada oma liikmeid wõimalikult korraliku ja laialise arstiabiga, mida tähtsamaks on peetud, kui suurte kapitalide kogumist. Et Tartu Haigekassa liikmed rahuldatud on, näitab juba see, et juhatause otsuste wastu awaldatud proteste ainult paar aasta kohta tuleb.

Seda õnnistusrikast tööd, mida haigekassad teewad, tuleb hinnata ja sotsiaalset kindlustust laiemale alusele seada, laiendades haiguse wastu kindlustust kõikide palgatööliste peale. Ka wanaduse ja tööpuuduse wastu kindlustus tuleb läbi wiia.

Kahjuks peame tunnistama, et suurem osa meie riigiisadest otse selle wastu tegutsewad. Tahame siiski loota, et sotsiaalse kindlustuse tarwilikkuse kohta õigele äratundmisele jõutakse ja töötaw rahwakiht mitte ainult haiguse, waid ka tööpuuduse ja wanaduse wastu kindlustatud saab. Seda nõuab meie rahwa ja riigi tulewik.

Palga mittemaksmine ja karistus.

Tööstuslise töö seaduse § 54 põhjal peab palgamaksmine tööstuse töölistele sündima vähemalt üks kord kuus, kui tööleping on sõlmitud kauemaks, kui ühe kuu peale (määratud ajaks) ja mitte harwem, kui kaks korda kuus, kui leping on sõlmitud määramata ajaks.

Mitmel korral on küsimus üleskerkinud tööliste seas, miks töökaitse komisсарid tööstuse juhatajaid, kes seda seaduse nõuet ei täida, kohtulikule wastutusele ei wõta wõi administratiiv teel trahvimiseks ette ei pane.

Mitte üksinda töölistel ei näi sel arwamisel olevat, nagu oleks töökaitse komisсарil õigus § 54 nõudmise mittetäitjaid wastutusele wõtta, waid ka ajalehtis on sellest wahest kirjutatud. Sarnasel arwamisel näib olevat ka L. Johanson tema artikli „töökaitse seadus ja palkade maksmata jätmine“ järele otsustades (Töö ja terwis nr. 3, lhk. 144—145).

Tema kirjutab: „§ 224 järgi on ka §§ 54 ja 55 määruste rikkumise puhul asja algatamine ja süüdlaste kohtus süüdistamine pandud tööinspektorite, praegu — töökaitse komisсарide peale.“

Töepoolset ei ole aga asi nii. § 224 kõlab järgmiselt: „Kubermangu wabriku wõi mäeasjade ameti wõi mäeasjade ameti kompetentsi kuuluwate seadusrikkumiste asjade algatamine ja teatud juhtumistel nende määruste rikkumises kohtus süüdistamine, mis ettenähtud §§ 42—113 ja § 570, pannakse wabriku inspeksiooni, ringkonna inseneeride ja nende abide peale.“

L. Johanson ja teised on wististi arwamisel, et kõigi paragrahwide nõudmistel mittetäitmisel, mis on 42 ja 113 wahel, tuleb töökaitse komisсарil süüdistust alata kas kohtus ehk wanema töökaitse komisсари ees, kellele üleantud on Eestis kubermangu wabriku ja mäeasjade ameti ja mäeasjade ameti kompetents trahvimise suhtes. Et § 54 ka nende paragrahwide hulka kuulub, siis tuleb

ka tema mittetäitmise puhul üleastujad wastutusele wõtta.

See ei ole aga nii. Wastutusele saab wõtta ainult nende üleastumiste puhul, mille kohta on seaduses ettenähtud karistus, missugune üleastumine karistuswääriliseks on tunnistatud.

Kui seaduses on öeldud, et wabriku inspektor, praegu töökaitse komisсар, peab wastutusele wõtma isikuid, kes üleastuwad §§ 42—113 ettenähtud määrustest, siis on seaduseandja muidugi mõelnud, et wastutusele tuleb wõtta sarnaste paragrahwide määruste rikkumise eest 42 ja 113 paragrahwi wahel, mille kohta seaduses ettenähtud on karistus. Sarnaseid paragrahwe 42 ja 113 wahel on mitu, nii, näituseks, § 56, mille määruste rikkumise eest on ettenähtud sama seaduse § 214 p. 3 rahatrahw 5000—30.000 margani ehk jälle § 95, mis nõuab, et töölistele 7-dal päewal hiljemalt tulewad wäljaanda palgaraamatud. Wiimase paragrahwi nõuete mittetäitmisel näeb sama seaduse § 212 ette 500—2500 margalise rahatrahwi iga palgaraamatu pealt.

Kui nüüd töökaitse komisсар paluks rahukohtunikku ehk wanemat töökaitse komisсари wastutusele wõtta wabriku juhatajat, et see õigel ajal ei ole töölistele palka wäljamaksnud ja sellega on rikkunud tööstuslise töö seaduse § 54, siis ei saaks wiimased seda mitte teha, sest neil puudub igasugune alus selles — ei ole Eestis wabariigis ühtegi seadust maksmas, mis ettenäeks karistuse palga õigel ajal mittemaksmise eest. Kui nemad siiski karistaks wabriku juhatajat § 54 üleastumise pärast, siis rikuks nad sellega meie põhiseadust. Meie põhiseaduse § 9 ütleb järgmist: „Eestis ei wõi karistada kedagi tema teo pärast ilma, et see tegu karistuswääriliseks oleks tunnistatud seaduses, mis enne selle teo kordasaatmist maksmahakanud.“

Mitte üksinda meie põhiseadus ei keela se-

da, waid see on, nagu juba eelpool tähenda-
sin, õigusteadline aksioom. Nii ütleb Nuht-
lusseaduse § 1, et kariteoks ehk üleastumi-
seks nimetatakse ainult ... „selle mittetäit-
mine, mis seaduse poolt on ettekirjutatud kar-
istuse ähwardusel. J. S.

Toimetuse märkus. Ülaltoodud kirjutuse
sisu on: puudub paragrahw, mille põhjal was-
tutusele wõtta neid, kes tööliste palkade wäl-
jamaksmata jätmisega seadust rikuwad ja
sellepärast ei saa töökaitse järelwalwe amet-
nikkudele ka mingit etteheidet teha. Hää
küll, oletame, et puudub karistusparagrahw.
Sarnasel korral peame küsima: miks ei tööta
töö- ja hoolekandeminifiteerium wastawat
seaduseelnõu wälja?! Miks ei tegutse ta sar-

nase paragrahwi maksmapanekuks?! Sea-
duste täiendusi ja muutmisi wastawalt tege-
likule elule ja tarwidustele tuleb oodata just
walitsuselt ja wastawalt ministeeriumilt. Töö-
ja hoolekandeministeeriumil peaks wäga hästi
teada olema, kuidas tööliste palkade wälja-
maksmata jätmine on saanud igapäewaseks
asjaks, kuidas töölisel selle all kannatawad.
Palga maksmata jätmine on ju ometi kuritöö,
mis karistust wäärrib. Ja siin karistusmää-
ruse maksmapanekut ei takistaks põhiseadus
ega mõni muu põhimõte.

Wähe on sellest, kui ütelda: Puudub pa-
ragrahw!

Kui üks kuritöö on liig sagedaks muutu-
nud, siis ei saa teisiti, kui — on tarwis para-
grahwi!

Terwishoiu ja esimese abi loen- gutest,

mis E. Haigekassade Liit Tallinnas Eesti Pu-
nase Risti ruumes (Dunkri t. 15) korraldas
haigekassa liigetele ja nende perekondadele,
on osavõtt röömustavalt elav olnud. Loengu-
tele registreerunud oli 175 inimest: haigekas-
sa liikmeid 158, perekonnaliikmeid — 13 ja
wäljastpoolt — 4; neist naisterahwaid 111 ja
meester. 64, 16—55 a. wanaduses. Lektoriteks
longutel on dr. Lepp — „Inimese anatoomia
ja füsioloogia“ ja dr. P. Woogas — „Esimene
arstiabi ja tervishoid“. Loenguid peetakse
igal kesknädalal ja laupäewal kella 7—9 õh-
tul. Loengud algasid 7. novembril ja seni on
peetud neid 8, millest osavõtjate arv 81—98
wahel kõigub. Korralised kuulajad saawad
loengute lõpul wastawa katse järele ka selle-
kohased tunnistused. Korralisteks kuulajateks
on endid üles annud 40 isikut, neist 26 naister.
ja 14 meesterahwast.

Tööpalkade waloriseerimise seadus,

kus oli ette nähtud tööpalka kindlaksmäära-
mine kuldkroonides, lükati riigikogu poolt ta-
gasi.

Wiiwitusraha töösturilt täht- ajaks maksmata palga pealt.

Riigikogu poolt wõeti 5. now. wastu L. Jo-
hanson'i poolt juba aasta algul esitatud töös-
tusliku tööseaduse muutmise seadus, mis
järgmine („Riigi Teataja“ nr. 175/176, 1925.
a.):

„Tööstusliku tööseaduse (Sead. kogu XI
kõide, 2. jagu 1913. a. wäljaanne) täiendata-
kse järgmise paragrahwiga:

§ 55¹. Waatamata selle peale, kas tööline
nõuab käesolewa seaduse § 55 korras teenis-
tuslepingu lõpetamist wõi töötab edasi, on et-
tewõtte omanik kohustatud ilma tööliste süüta
tähtajaks wäljamaksmata jäänud palga pealt
töölisele wiiwitusraha maksma ¼% iga öö-
päewa eest, mis palgamaksmisega üle täht-
aja wiiwitatud. Wiiwitusraha on ettewõtte

omanik kohustatud maksma pooltel määral,
kui ta wabatahtlikult tasub töölisele tähtajaks
maksmata jäänud palga.

Seega tuleks töösturil tasuda töölisele wii-
witusraha palga pealt kuu (30 päewa) kohta
10%, kui ta aga wabatahtlikult wõla ära ta-
sub, siis 5%.

Rüigiasutustes ja ettewõtetes töö- tawate tööliste pensioni seadus,

mille järgi suur tarwidus, wiibib ikkagi veel
riigikogus. Wanad inimesed, kes pensioni-
õiguslised peaksid olema, lastakse teenistu-
sest lahti, nad wõtawad isegi omal elu, kuid
— pensioniseadusega ei rutata!

Tööõnnetuste konwentsioon

on praegu riigikogu töökaitse komisjonis.
Konwentsiooni järele tuleksid tööõnnetuste
wastu kinnitada kõik palgalised. Eestis on
tööõnnetuse kahjutasu kohustus maksew ai-
nult tööstuses ja põllutöös. Tuleks laiendada
seda ka kaubanduse, teatrite jne. kohta. Kau-
bandus-tööstuskoja esitaja on selle elnõu
wastu.

Kutsehaiguste kahjutasu kon- wentsiooni elnõu kinnitamise seadus

on riigikogus praegu harutusel. Praegu on õi-
gus kutsehaiguse puhul tasu saada ainult mõ-
nes riigiettewõttes (tööstuslike töö seaduse §§
598, 687 ja 700). Eraettewõttes on töölisel
kutsehaiguste wastu kinnitamata. Eelnõu
näeb ette kahjutasu maksmist kolme liiki kut-
sehaiguste juures: 1) Mürgitused tina-
ning tinaühenduste ja -segude läbi, ja
niisuguste mürgituste otsekohesed tagajärjed. 2) Mürgi-
tused elawhõbeda, selle ühenduste ja segude
läbi ja niisuguste mürgituste otsekohesed ta-
gajärjed. 3) Põrnatõppe haigeksjäämine.

Üksikasjalise ülewaate konwentsioonist
toome siis, kui ta riigikogu poolt juba kinni-
tatud on.

Tööliskoja ellukutsumise

ja wastawa seaduseelnõu väljatöötamise küsimus on tööliste keskel kaalumise alla wõetud. Töölistel puuduwad praegu nii kutseühisused kui ka ülemaaline koondus. Alles hiljuti awati kaubandus-tööstuskoda, mis on äri-meeste, pankiiride ja töösturite esituskodaks. Põllutöökoda on asutamisel. Ei tohiks siis takistusi olla ka töölistekoja ellukutsumiseks. Töölistekoda ühendaks seaduslikul alusel üle maa kõiki töölisi.

Tööpuuduse wastu kinnitamise seadust,

mida omal ajal walitsus lubas riigikogule esitada, ei taheta siiski Eestis maksma panna. Sellepärast ei ole töö- ja hoolekandeminister seda ka walitsusele weel esitanud. Töö- ja hoolekandeminister on selle seaduse wastu eitawal seisukohal.

Palga alammäära seaduse

on riigikogule esitanud L. Johanson. Eelnõu järele on palga alammääraks elatismiinum. Palga alammäära töötab välja ja paneb sundmäärusena maksma töö- ja hoolekandeminister iga aasta 1. märtsiks. Elatismiinumis ettenähtud toiduainete ja tarbeasjade hinnad arwatakse välja eelmise aasta keskmiste hindade alusel. Töölistele vähem maksetud summad nõutakse töökaitse kommissari korraldusel tööliste kasuks sisse wastuwaidlemata korras.

Ka walitsuse algatusel moodustatud segakomisjon on palga alammäärade seadusandlikul teel maksapanemise küsimust kaalunud. Palga küsimus on wisa liikuma, kuid liigub siiski. Missugused tulemused on, näitab tulewik.

Wabamüügi apteegi awamiseks Tartus

on töö-hoolekandeministri poolt Tartu üleüldise Haigekassale luba antud. Sellekohane teadaanne jõudis Tartu üleüldise Haigekassale kätte 29. septembril. Raskuseid teeb apteegile kohaste ruumide leidmine.

K. L.

Eesti Tööliste Kinnitusühisus ei soowi enam tööõnnetuste puhul haigemajas rawitsemise kulusid kanda.

Eesti Tööliste Kinnitusühisus, mis täiesti töösturite käes, tasus kuni wiimase ajani tööõnnetuste puhul wiga saanud tööliste rawitsemise kulud, kui neid haigemajades rawitseti. Kuid nüüd on Eesti Tööliste Kinnitusühisus ennast nendest kohustustest lahti öelnud. Kas selleks ka seaduslik alus olemas on, seda näitab lähem tulewik, sest küsimuse selgitusele on asutud.

Trükiwea parandus.

„Töö ja Terwise“ nr. 3 (8) ilmunud kirjatöös „Kaitsetehnika tööstusettewõtete ruumide õhupuhastuse, niiskuse ja soojuse reguleerimise alal“ — kujundi nr. 1 seletuses on trükitud: „et õhuwool ühes kõrwaldatawa tolmuga õiges suunas liiguks, nagu see jne.“, peab olema: „et õhuwool ühes kõrwaldatawa tolmuga õiges suunas liiguks, aga mitte nii ei sünniks, nagu see kujundil nr. 1 on näha“.

Tallinna Ühise Haigekassa wolinikkude erakorraline peakoosolek

oli 15. nowembril kell ¼10 homm.

Koosolekut juhatasid J. Ringsmann ja H. Karu. Protokoll kirjutas F. Kaur ja K. Weiss.

Põhikirja § 22 põhjal kärbitud abirahade kinnitamine.

Asjaajaja Soitsi poolt loetakse ette nimekiri nendel liigel kärbitud abirahade kohta, kes mitte õigel ajal haigusest haigekassasse registreerinud pole.

Koosolek tunnistas juhatuses tegewuse õige ja kinnitas kärbitud abirahad 46 liikmele.

Wastu wõeti ühel häälel otsus: Kassaliikmetele, kes oma haigust 48 tunni jooksul haigekassasse registreerinud pole, lubab koosolek tänasest päewast alates välja maksta ainult 2. päewa abiraha, erakorralistel juhtumistel juhatusesele õigust jättes oma arandamise järele talitada ja erandid tehes neile, kes haigemajas on. Juhatusesele tehakse kohuseks kõik abiraha kärpimise juhtumised järgmisele wolinikkude peakoosolekule kinnitamiseks esitada.

Samuti kinnitati põhikirja § 22 rikkumise pärast kärbitud abirahad 20 kassaliikmele.

Otsustati rida kaebtusi.

Aruanne haigekassa tegewusest.

Haigekassa bilans on 9.329.644.70.

Kassaliikmetele on arstiabi antud 1. septembrist kuni 1. XI 25. a. — 5.119.645 mk. suuruses.

Tulu on sama aja jooksul 3.057.947.— mk. olnud, seega puudujääk 1. XI. 25. a. — 2.061.698 mk.

Juhatusese tegewuse ja rahalise aruande wõttis wolinikkude koosolek teadmiseks.

Kassaliikmetele antawa arstiabi ümberkorraldamine.

Koosolek wõtab wastu ühel häälel:

1) Kassaliigete arstimise reguleerimiseks awada oma ambulantsid, kes haigete arstimist ja edasi saatmist wäliste arstide juure toimetawad. Raskete haiguste puhul luba-

takse kodu kutsuda haige juure haigekassa kulul ainult neid usaldusarste, keda haigekassa juhatus usaldusarstiks on palganud.

2) Kassaliikmetele lubatakse ühed prillid ainult kuni 200 margani välja maksta kahe aasta peale.

3) Kassaliikmetele awada ise oma hambaarstimisekabinetid, kust neid haigeid, keda kabinetit ei jõua rawitseda, kabineti hambaarsti kontrolli all teiste hambaarstide juure saadetakse.

4) Kassaliikmetele ei võimaldata kassa kulul: irrigaatorid, suchbensooliumid (välja arvatud õnnetujuhtumised), igasuguseid pritsisid, kummikotte, kummiriidet, siibrid ja muud mittehädatarwilikke arstiabinõusid.

Peakoosolek awaldab soowi, et kassaliikmete arstiabi ümberkorraldus võimalikult 1. dets. 1925. a. läbi wiidaks.

Juhatuse aruannet ära kuulates, millest selgus, et kassaliikmetele arstiabiandmiseks juhatuselt mitte äraolewail põhjustel tagawarakapitaalist 2.500.000 marka ära tarwitud on, otsustas seda kinnitada ühel häälel ja lubada juhatusel tagawarakapitaalist kuni 1. dets. 1925. a. arwatawa puudujäägi katteks weel 500.000 mk. wõtta.

5) Mitmesuguste küsimuste all puudutatakse maja omandamise küsimust, ja ministeeriumi esitaja hr. Nerepi seletust endise o.-ü. „Tööliste Maja“ asjus ära kuulates, millest selgus, et haigekassal oleks võimalus omandada ülalpool nimetatud maja, ilma riigi poolt usaldatud wõlgade kiires korras tasumata, te-

gi juhatusel kohuseks selles asjus töö-hoolekande ministeeriumiga läbirääkimisse astuda ja sel puhul, kui maja ja tingimised wastuwõetawad, järgmisel wolinikkude peakoosolekul sellega esineda.

Perekonna liigete arstiabi ja abirahade küsimus.

Wõetakse vastu ühel häälel märkused:

Perekonnaliigetele võimaldatakse maksuta arstiabiandmist, ka ainult ambulantsides, 8 korda aastas iga perekonna liikmete kohta.

Arstirohud, välja arwatud patentained, antakse maksuta haigekassa ja Kopli apteekidest ja väljaspool Tallinnat elawatele kohalikkudest apteekidest, kellega haigekassal leping. Rohtude tembeldamine haigekassas kaotatakse ära ja neid korrata võib arsti allkirjaga.

Sünnituse ja matuse abirahad maksetakse endiselt.

Perekonna liigeteks, kellel haigekassa kulul arstiabisoolemise õigus, loetakse: naine, lapsed ja kasulapsed, kui nad seaduslikult kasulasteks wõetud.

Perekonna liigetele maksetakse haigemajas rawitsemise puhul arwest tagasi (100) üks sada marka öö ja päewa eest ühe kuu jooksul.

Sissepritsimised, perekonnaliikmete haigemajadesse saatmine jne., mis on juhatusel poolt lubatud enne 15. now. peakoosolekut kassa kulul, lõpetatakse.

Ühistegeliste asutuste keskpank Eesti Rahwapank

Tallinnas, S. Karja t. 19, omas majas.

**Wõtab raha hoiule ja mak-
sab ajakohast hoiuprotsenti.**

**Hofusummade tagasimaksmine ilma
takistusteta igal ajal.**

JUHATUS.

Käesolewad määrused hakkawad maksma 1. dets. peale, wäljaarwatud arsti allkirjaga rohtude saamine, mis tänasest päewast maksma hakkab.

Batti puuwillawabriku juures asuwa haigekassa wolinikkude erakorraline peakoosolek

oli 5. now. Kokku oli tulnud 40 wolinikku. Juhatas R. Werner, prot. kirjutas A. Kabel.

Abirahade kõrgendamise küsimus.

Et kassa on senise 10 kuu jooksul keskmiselt 70.000-margalise ülejäägiga kuu kohta töötanud, haiguse abiraha kõrgendamisega, kulud umbes 15—16 tuhande marga wõrra kuus tõusewad, nii et weelgi ülejääk on, siis wõeti peakoosoleku poolt otsus wastu: kõrgendada 15. novembrist haiguse puhul kassaosalistele antawat abiraha $\frac{1}{2}$ keskmise päewapalga pealt — $\frac{1}{2}$ peale endistel alustel, see on: makstes 1-sest haiguse päewast kuni põhikirjas ettenähtud piirideni, kuid ainult haigete töölise tööjaoskonnale wastawa tööpäewade eest, kusjuures mitte üle 6 tööpäewa nädalas lugeda.

Wabriku ja haigekassa waheline konflikt.

Selgub, et wabriku walitsus on haigekassale ruumid üles öelnud ja haigekassa juba 14. skp. wabriku ruumidest peab lahkuma. Otsustati: haigekassa kantsleile wabriku ruumidest üle wiia kuhugi wabriku lähedal olewaisse ruumidesse, kuna aga juhatusel kohuseks tehti kantsleile ja asjaajamise tunnid niiviisi seada, et haigekassa ka peale töö lõppu, see on peale kella 3 kassaosalistele kättesaadaw oleks.

Peale läbirääkimisi otsustati kantsleile üle wiia ühisuse poe ruumidesse, kusjuures ühisuse poe esitaja poolt awaldatud tingimised wastu wõeti, ja nimelt: 5000 marka kuus üüri ühes kütte ja elektriwalgustusega, ilma mingisuguse üüri ettemakсутa; ruumide korrashoidmine ja walwe on ühisuse poe poolt ja telefon seatakse ka haigekassa kantsleisse. Peale selle teatas ühisuse esitaja, et nemad on nõus ka oma saali haigekassa wolinikkude koosolekute jaoks tarwitada andma, kui saal korda seatakse.

Mitmesugused jookswad küsimused.

Mitmesuguste küsimuste all otsustati wabriku walitsuse ees järgmise soowiawaldusega esineda: 1) Et wabrikuwalitsus ei teeks kitsendusi töölise hammaste rawitsemise juures, sest hambahaigus, nagu iga muu haigus, nõuab haigeksjäämise korral rawitsemist ja hambaarsti juure saatmist ja et sellejuures mingisuguseid kitsendusi ei tehtaks, nii kui seda uute hammaste panemise juures tehakse, 2) et wabrikuwalitsus töölise hammaste rawitsemise otstarbeks palkaks teise hambaarsti, sest et praegune arst oma rawitsemise wiisi kui ka ümberkäimisega rawitsemise nõuetele ei wasta.

Lõpuks otsustati wabrikuwalitsuselt nõuda, et wiimane ühes töölise wastuwõtmise teadaannetega teataks haigekassale ka töölise perekonna seis, et ära hoida juhtumisi, kus haigekassa peab töolistelt teistkordseid politsei tunnistusi nõudma, kuna need juba wabrikule on esitatud abiraha saamiseks. Peale selle otsustati wabrikuwalitsuselt korraldust paluda, et töölisele, kellel perekond on, saaks nende wastuwõtmise juures teatatud, et nemad oma perekonaliikmeid haigekassasse registreerima läheksid, et ära hoida juhtumisi, kus haigekassa ei tea, et kassaosalisel perekond on, ning kassaosaline ei tea, et seda haigekassas tuleb registreerida, missugune asjaolu aga raskusi sünnitab.

Walga üldhaigekassa wolinikkude koosolek

oli 22. now. Juhatas J. Suits. Kinnitati uued lepingud kahe arstiga. Juhatusel anti õigus eelarwes ühest paragrahwist teise ülekandeid teha eelarwe kogusumma piirides. Põhikirja muudeti selles sihis, et wolinikkude walimisi lihtsustada. Põhikiri otsustati trükkida. Haigekassade liitu astumise küsimus otsustati ühel häälele jaatawalt.

Liidu ülesannete ja tähtsuse kohta andis lühidalt seletust liidu asjaajaja L. Johanson. Juhatus ja rewisjonikomisjoni täiendati. Haigete kontroleerimine otsustati panna palgalise kontrolõri peale. Kinnitusamet on otsustanud, et haigekassa peaks oma asjaajamise nii sisse seadma, et maksusid ka jaoksajaks wõib tasuda. Koosolek leidis selle nõudmise § 324-ga wastolus olema ja otsustas edasikaebust esitada. Läbirääkimiste all peeti Walgas terwishoiu ja esimese abi loengute korraldamist soowitawaks. Juhatusel tehti ülesandeks oma ambulatooriumi asutamiseks eeltõid teha ja tarbekorral wastawate asutustega läbirääkimistesse astuda.

Wastutaw toimetaja Leop. Johanson.
Wäljaandja: Eestimaa Haigekassade Liit.

**„Töö ja Terwise“
tellimine**

1926. aasta peale

on awatnd.

„Töö ja Terwise“ tellimishind on:

12 kuud	—	120 marka.
6	”	— 60 ”
3	”	— 30 ”

Eesti Kirjastuse-Ühisus

„POSTIMEHE“ TRÜKIKODA

TARTUS, Jaani tän. nr. 11/13, omas majas.

Telefon nr. 80.

Telefon nr. 80.

Trükikoda.

Wõtab vastu ja valmistab maitserikkalt ja asjatundlikult igasuguseid trükiteid.

Kõitekoda.

Wõtab oma peale raamatute broshüürimist ja kõiksugu liht- kui ka ilukõitetöid.

Tsinkograafia.

Walmistab wõistlemata headuses kõiksuguseid klisheesid nii liht- kui ka kõige peenemaid autotüüpsid ühe kui ka mitmewärwitruki jaoks.

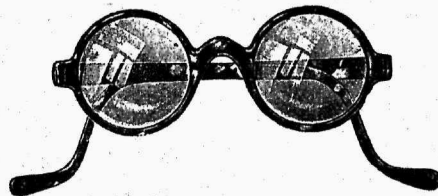
Raamatu- ja kirjutusmaterjali kauplus.

TARTUS, Suurel Turul nr. 16, Eesti Panga majas. Telefon nr. 250.

Soowitab teaduslikku-, ilu- ja koolikirjandust, kantselei ja koolitarbenõusid suures wäljawalikus.

Wõtab „POSTIMEHE“ tellimisi ja kuulutusi vastu.

Haigekassa liikmed!

Kõige paremaid

PRILLE

Tallinna ühise haigekassa arwel saab

G. BERGER'i optikaärist

Nunne tän. nr. 1, Pikajala juures. Asut. 1863. Tel. 31-09.

Hea töö — odavad hinnad. Soowitame ühtlasi bandaashe, kubeme-
rihmu ja igasuguseid rawitsusabinõusid.

Koguge kapitaali

ja kindlustage endid mustapäewa vastu!
Iga kokkuhoitud mark pange hoiule. —
Hoiul kaswab raha ajajooksul mitme-
kordseks ja aitab meie majanduslist
elu tõsta.

Raha wõtab hoiule

jookswale arwele päiwiti ja kuude wiisi
ning mitmesuguste tähtaegade peale. —
Hoiusummade eest maksetakse ajakohast
protsenti.

**Kolmas Tartu
Laenu-Hoiu Ühisus.**
Tartus, Suurturg nr. 8.

Karl Pukk'i koloniaalkauplus

Wabaduse plats 1, Tatari tän nurgal, Telefon 10-25,

soowitab kõiksugu pühade
tarwitusi rikkalikus wali-
kus odawate hindadega. -

Jõulukinkide jaoks eriosakond
sissesetatud.

Waatamas käimine ilma ostu sunnita.

Tallinnas,
Nunne tän. 8.

Kummitemplite tööstus

«Perfect»

Tallinnas, Nunne tän. 8.
Kõnetr. 20-16.

Silmaarst

Dr. med. Kuriks

Tartus, Promenadi tän. nr. 3,

Tel. 8-54.

Kõnet. kella 11—12 ja 4—6.

Dr. R. Peets

sise- ja lastehaigused.

Tallinnas, Janseni t. 5. Tel. 6-55.

Wastuwõtm. tunnid

kella 10—1 ja 4—6.

Suur wäljawalik meeste- ja naisterahwa walmisriideid

paremate kodu- ja wäljamaa
wabrikute toodangusi, ka
tellimiste wastuwõtmine.

Töö kiire ja korralik.

Odawate hindadega on saadawal

3 S. Karja tänav 3
J. Eidemann.

Noodid, Grammofonid

ja plated (Inglise, Saksa ja
Wene keeles), moodsat Jazz-
Bandi muusikat, kõige pare-
mad Inglise grammofoni nõelad

s a a d a w a l

Muusika kauplus

M. Micjel,

Wanaturg nr. 1 (Scheeli pangawastas).

Esimene Eesti mänguasjade ja
kirjutusmaterjali tööstus

Oskar Luik,

Tartus.

Kauplused:

Rüütli uul. 14, kõnetr. 567.

Aleksandri uul. 1.

Suur väljavalik

igasugu mänguasju, kirjutusmaterjali, paberikaupa, kontoritarbeid, õppeabinõusid jne

Müük suurel ja väikesel arwul.

Wõistlemata odawad hinnad.

Juhtsõna: „Palju müüa, wähe kasu.“

Siht: Edendada Eesti tööstust ja kaubandust, et võimaldada rahwale tööd ja teenistust ja sellega kaasa aidata ületõltsuse heaks käekäiguks.

„KIRI“ trükikoda

Tallinnas, Lai tän. 38,
telef. 18-66,

walmistab era- ja
ametiasutustele

igasugu trükitöid

korralikult ja mõõdukate
hindadega

„Töö ja Terwise“ („Haigekassa“)

1925. aastakäik (nr. 1—9) maksab neile, kes ajakirja 1926. aastaks vähemalt poole aasta peale telliwad, kõigest

70 marka

(harilik hind 90 m.) ühes saatmisega, ise talitusest ära wiies 60 marka.

„Töö ja Terwise“ sisu ei wanane. Sel-
lepärast telligu kõik, kes seda weel tei-
nud ei ole, omale ka „Töö ja Terwise“
1925. aastakäik.

Talitus.

Esimene Tartu Kompwekiwabrik

J. KONT

Tartus, Aurulaewa tän. nr. 1.

Telefon 5-36.

Soowitab omast wabrikust kõiksugu
maiuskaupa:

Karamelle

Türgi kompwekke

Jõulukompwekke

Shokolaadi

Marmelaadi

Pränikuid

Biskwiiti j. n. e.

Hinnad wõistlemata odawad!

Kaupmeestele kõige soodsam ostukoht.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse väljaandel ilmuwad:

„Päewaleht“.

PÄEWALEHT on kõige suurem, mõjuvam, uudiserikkam ja kõige loetavam ajaleht Eestis. Ilmub iga päew 8—24 lehekülge, esmaspäewiti kaasan-deks piltidega pilke- ja naljaleht „Kratt“.

PÄEWALEHES kuulutamise on kõige kasulikum ja tagajärjerikkam, nagu seda seniste kuulutuste suur kogu tõendab.

„Koit“.

Kolm korda nädalas ilmuv poliitiline, majanduslik ja kirjanduslik ajaleht. **Koitu** loetakse maakohdades põllumajanduslikkudes ringkondades väga suurel arwul ja **Koidu** kuulutused ulatawad kõikide maanurkade ostujõulistesse rahwakihtidesse.

Lasteajakiri

„Laste Rõõm“.

Laste Rõõm on ainukene iseseisew lasteajakiri Eestis. **Laste Rõõm** on leidnud perekondades ja koolides ühemeelset wastukõla ja iga wanem, kes oma lapsi armastab, tellib neile „**Laste Rõõmu**“.

Toimetus ja talitus: Tallinnas, Pikk tän. nr. 2 omas majas.
Kirjade aadress: Tallinn, Postkast 87. Tel. aadr.: Tallinn, Päewaleht.

**Kõige tegewusrikkam ja elujõulisem kirjastus
Eestis on Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.**

**Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse
trükikoda, tsinkograafia,
litograafia ja kõitekoda**

on kõige suurem sellekohane ettevõtte Eestis. Kõige uuemad ja kõige wiimaste tehniliste võimalustega warustatud masinad. Kõige moodsam trükk. Kõige suurem töö läbikäik. Tellimiste kõige kiirem ja korralikum täitmine.

**Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse
raamatukauplused
Jaani tän. 6 & Pikk tän. 2
on kõige suuremad Eestis.**

